

PRACE NAUKOWE

Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu

RESEARCH PAPERS

of Wrocław University of Economics

246

Polityka ekonomiczna

pod redakcją

Jerzego Sokołowskiego

Michała Sosnowskiego

Arkadiusza Żabińskiego

Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu
Wrocław 2012

Recenzenci: Beata Filipiak, Kazimierz Krupa, Andrzej Miszczuk,
Krystyna Piotrowska-Marczak, Marzanna Poniatowicz,
Grażyna Wolska, Urszula Zagóra-Jonszta

Redakcja wydawnicza: Joanna Szynal, Aleksandra Śliwka

Redakcja techniczna i korekta: Barbara Łopusiewicz

Łamanie: Adam Dębski

Projekt okładki: Beata Dębska

Publikacja jest dostępna na stronie www.ibuk.pl

Streszczenia opublikowanych artykułów są dostępne w międzynarodowej bazie danych
The Central European Journal of Social Sciences and Humanities <http://cejsh.icm.edu.pl>
oraz w The Central and Eastern European Online Library www.ceeol.com,
a także w adnotowanej bibliografii zagadnień ekonomicznych BazEkon
http://kangur.uek.krakow.pl/bazy_ae/bazekon/nowy/index.php

Informacje o naborze artykułów i zasadach recenzowania
znajdują się na stronie internetowej Wydawnictwa
www.wydawnictwo.ue.wroc.pl

Kopiowanie i powielanie w jakiegokolwiek formie
wymaga pisemnej zgody Wydawnictwa

© Copyright by Uniwersytet Ekonomiczny we Wrocławiu
Wrocław 2012

ISSN 1899-3192

ISBN 978-83-7695-209-3

Wersja pierwotna: publikacja drukowana

Druk: Drukarnia TOTEM

Spis treści

Wstęp	11
Franciszek Adamczuk: Nowa strategia rozwoju Euroregionu Neisse-Nisa-Nysa (ERN) – jej uwarunkowania i ewaluacja	13
Piotr Adamczyk: Wykorzystanie rekomendacji w procesie inwestowania na rynku akcji	24
Agata Balińska: Jakość jako determinanta konkurencyjności agroturystyki	34
Przemysław Borkowski: Rola studium wykonalności w ocenie ryzyka projektu infrastrukturalnego	43
Marta Czyż, Dariusz Cichoń: Wybrane zagadnienia gospodarowania nieruchomościami w procesie rozwoju zrównoważonego	53
Paulina Filip: Franczyza jako system współpracy i finansowania przedsiębiorstw	65
Małgorzata Fronczek: Znaczenie Rosji jako partnera handlowego Polski w latach 1995-2010	76
Marcin Gospodarowicz: Analiza stanu rozwoju przedsiębiorczości na obszarach wiejskich w Polsce w latach 2006-2010	86
Jakub Górka, Patrycja Chodnicka: Prognoza rozwoju sieci bankomatów w Polsce	96
Anna Grabowska: Inwestycje na rynku sztuki jako narzędzie dywersyfikacji portfela inwestycyjnego w dobie kryzysów na rynkach finansowych..	106
Marianna Greta, Ewa Tomczak: Wspólna Polityka Rolna jako element dynamizowania i ochrony polskiego rolnictwa	115
Renata Grochowska: Budżet unijny jako gra interesów państw członkowskich na przykładzie Wspólnej Polityki Rolnej	125
Marcin Jurewicz: Decentralizacja systemu niemieckich izb handlowo-przemysłowych	134
Bogusław Kaczmarek, Ewa Tomczak: Wspólna Polityka Rolna a zmiany w funkcjonowaniu sektora produkcji pierwotnej w Polsce	142
Lidia Kaliszczak: Przesłanki i przejawy kształtowania klimatu sprzyjającego przedsiębiorczości na poziomie lokalnym	150
Renata Karkowska: Ryzyko systemowe – teoria i analiza przyczyn	160
Joanna Kenc: Efekty współpracy głównych miast województwa dolnośląskiego z ich miastami partnerskimi	170
Ewa Kołoszyc: Instrumenty zarządzania ryzykiem w rolnictwie po reformie Wspólnej Polityki Rolnej	179
Dorota Komorowska: Efektywność gospodarowania wybranych typów gospodarstw ekologicznych i konwencjonalnych	188

Elwira Leśna-Wierszołowicz: Problemy systemu zabezpieczenia emerytalnego w Polsce w kontekście skarg kierowanych do rzecznika ubezpieczonych w latach 2008-2011.....	199
Janusz Majewski: Pszczelarstwo w Polsce – wybrane problemy ekonomiczne.....	209
Dominika Malchar-Michalska: Rozwój polskiego rolnictwa w perspektywie roku 2030	219
Grażyna Mańczak: Bezpośrednie inwestycje zagraniczne a gospodarka Polski.....	229
Natalia Mańkowska: E-administracja a zdolność konkurencyjna gospodarki	240
Aneta Mazur-Jelonek, Anna Rychły-Lipińska, Agnieszka Sałek-Imińska, Monika Zajkowska: Restrukturyzacja jako sposób przeprowadzania zmian organizacyjnych na przykładzie Energa-Operator SA.....	250
Antoni Mickiewicz, Bogdan M. Wawrzyniak: Problematyka wielkoobszarowych gospodarstw rolnych w ustawodawstwie polskim	260
Danuta Miłaszewicz: Postępy w realizacji zrównoważonego rozwoju jako kryterium oceny polityki ekonomicznej	270
Andrzej Miszczuk: Społeczno-ekonomiczne powiązania transgraniczne regionu peryferyjnego (na przykładzie Polski Wschodniej)	280
Bartłomiej Moszoro: Znaczenie innowacyjności przedsiębiorstw w strategii zarządzania zmianą gospodarczą na poziomie regionalnym	291
Janusz Myszczyżyn: Przesłanki i ekonomiczne konsekwencje polityki protekcyjnej na przykładzie „unii żyta i żelaza”.....	300
Magdalena Olczyk: Zmiany strukturalne a konkurencyjność polskiego przemysłu	311
Artur Ostromęcki, Dariusz Zajac, Andrzej Mantaj: Wpływ zmian wybranych czynników produkcji na towarowość i strategię rozwoju gospodarstw rolnych	322
Mieczysław Piechnik: Aspekty infrastruktury regionalnej i jej wpływ na rozwój turystyki w makroregionie Polski Wschodniej w latach 2000-2010.....	333
Zbigniew Piepiora: Aktywna polityka przeciwdziałania skutkom klęsk żywiołowych w województwie zachodniopomorskim – aspekty finansowe	345
Wojciech Piontek: Implikacje teorii wyboru publicznego dla budowy gospodarki niskoemisyjnej i zasobooszczędnej.....	361
Zdzisław W. Puślecki: Zmiany we wzajemnych zależnościach w polityce rolnej między WTO i Unią Europejską.....	371
Marcin Ratajczak, Jan Wołoszyn, Ewa Stawicka: Koncepcja CSR w aspekcie pracowników na przykładzie przedsiębiorstw agrobiznesu z województwa mazowieckiego.....	381
Józef Rudnicki: Czy podział akcji maksymalizuje bogactwo akcjonariuszy?	391

Robert Rusielik, Michał Świtlyk, Artur Wilczyński: Efektywność publicznych uczelni technicznych w Polsce w latach 2007-2009	403
Iwona Salejko-Szyszczyk: Ewolucja barier prywatyzacji przedsiębiorstw państwowych w Polsce	413
Anna Sieczko, Iлона Wyszyńska: Jakość usług w przedsiębiorstwie społecznym na przykładzie fundacji dzieciom „Zdążyć z Pomocą”	423
Magdalena Kinga Stawicka: Specjalne strefy ekonomiczne w Unii Europejskiej.....	434
Piotr Szajner: Wpływ reformy regulacji rynku cukru w UE na efektywność polskiego przemysłu cukrowniczego	444
Iwona Szczepaniak: Ocena poziomu samowystarczalności żywnościowej Polski w warunkach integracji i globalizacji gospodarczej	454
Piotr Szkudlarek: Polityka regionalna państwa w aspekcie budowy infrastruktury szerokopasmowej na przykładzie Polski Wschodniej.....	465
Paweł Szudra: Bariery lokalizacji małych przedsiębiorstw handlowych i usługowych.....	474
Agnieszka Ścianowska: Wpływ inwestycji współfinansowanych ze środków funduszu spójności na kształtowanie cen przedsiębiorstw wodociągowo-kanalizacyjnych.....	484
Arkadiusz Świadek, Marek Tomaszewski: Ewolucja aktywności innowacyjnej z perspektywy wielkości przedsiębiorstw w systemach regionalnych Polski.....	494
Marek Wigier: Efekty realizacji WPR w Polsce – doświadczenia i wyzwania w perspektywie do 2020 roku	504
Krzysztof Wiktorowski: Polityki i strategie rozwoju na tle systemu zarządzania rozwojem Polski.....	514
Tomasz Wojewodziec: Recesywne zachowania gospodarstw rolniczych prowadzonych przez przedsiębiorców ubezpieczonych w KRUS.....	523
Grażyna Wolska: Infrastruktura pocztowa w Polsce. Wybrane problemy badawcze	532
Agata Wójcik: Koszty i dochodowość polskich gospodarstw mlecznych należących do europejskiego stowarzyszenia producentów mleka w 2010 r.	542
Sabina Ząbek, Joanna Kott, Zdzisław Szalbierz: Analiza sytuacji ekonomiczno-finansowej PGE – Polskiej Grupy Energetycznej SA.....	552
Józef Stanisław Zegar: Konkurencyjność ekonomiczna <i>versus</i> konkurencyjność społeczna w rolnictwie.....	563

Summaries

Franciszek Adamczuk: New development strategy for Euroregion Neisse-Nisa-Nysa (ERN) – conditions and its evaluation.....	23
Piotr Adamczyk: Using the recommendations in investing process on the share market.....	33
Agata Balińska: Quality as a determinant of the competitiveness of rural tourism.....	42
Przemysław Borkowski: Feasibility study in the assessment of infrastructure project risk.....	52
Marta Czyż, Dariusz Cichoń: Selected aspects of property management in sustainable development process.....	64
Paulina Filip: Franchising as a system of cooperation and financing of enterprises.....	75
Małgorzata Fronczek: The significance of Russia as Polish partner in foreign trade in years 1995-2010.....	85
Marcin Gospodarowicz: The analysis of enterprise development in rural areas in Poland in the years 2006-2010.....	95
Jakub Górka, Patrycja Chodnicka: Prediction of ATM network development in Poland.....	105
Anna Grabowska: Investments in the market of art as a way for the diversification of the investment portfolio in times of crises on the financial markets.....	114
Marianna Greta, Ewa Tomczak: Common agricultural policy as an element of actuating and protecting Polish agriculture.....	124
Renata Grochowska: European budget as a business game of Member States based on the Common Agricultural Policy's example.....	133
Marcin Jurewicz: Decentralization of the system of German chambers of commerce.....	141
Bogusław Kaczmarek, Ewa Tomczak: The Common Agricultural Policy and the changes in functioning of the original production's sector in Poland.....	149
Lidia Kaliszczak: Premises and manifestations of shaping the climate encouraging local entrepreneurship.....	159
Renata Karkowska: Systemic risk – theory and analysis of reasons.....	169
Joanna Kenc: The effects of town twinning cooperation of the main cities of Lower Silesia Voivodeship.....	178
Ewa Kołoszycz: Risk management tools in agriculture after the reform of the CAP.....	187
Dorota Komorowska: Management efficiency of the selected types of organic and conventional farms.....	198

Elwira Leśna-Wierszółowicz: Problems of the protection of pension system in Poland in the context of complaints referring to the Insurance Ombudsman between 2008 and 2011	208
Janusz Majewski: Beekeeping in Poland – selected economic problems.....	218
Dominika Malchar-Michalska: The development of Polish agricultural sector in the perspective of the year 2030	228
Grażyna Mańczak: Foreign direct investments and Polish economy	239
Natalia Mańkowska: E-government and competitive ability of the economy	249
Aneta Mazur-Jelonek, Anna Rychły-Lipińska, Agnieszka Salek-Imińska, Monika Zajkowska: Restructuring as a form of implementation of organizational changes on the basis of Energa-Operator SA	259
Antoni Mickiewicz, Bogdan M. Wawrzyniak: Issues of multi-territorial farms in Polish legislation	269
Danuta Miłaszewicz: Progress towards sustainable development as a criterion of economic evaluations	279
Andrzej Miszczuk: Socio-economic transborder links of peripheral region (on the example of eastern Poland).....	290
Bartłomiej Moszoro: The importance of innovation of enterprises in the strategy of economic change management at the regional level	299
Janusz Myszczyzyn: Reasons and economic consequences of protectionist policy on the example of the “union of rye and iron”	310
Magdalena Olczyk: Structural changes and competitiveness in the Polish industry	321
Artur Ostromięcki, Dariusz Zając, Andrzej Mantaj: Influence of change of chosen factors of production on the marketability and strategies of development of agricultural holdings	332
Mieczysław Piechnik: Aspects of regional infrastructure and its impact on the development of tourism in the macroregion of eastern Poland in the years 2000-2010.....	344
Zbigniew Piepiora: Active policy of natural disasters prevention in West Pomeranian Voivodeship – financial aspects	360
Wojciech Piontek: Implications of the public good theory for the creation of low carbon and resource-efficient economy.....	369
Zdzisław W. Puślecki: Changes in mutual interdependence between the WTO and the European Union in the agricultural policy	380
Marcin Ratajczak, Jan Wołoszyn, Ewa Stawicka: Concept of CSR in the aspect of employees on the example of agribusiness enterprises from Mazowieckie Voivodeship.....	390
Józef Rudnicki: Do stock splits maximize shareholders’ wealth?.....	402
Robert Rusielik, Michał Świtlyk, Artur Wilczyński: Efficiency of public technical universities in Poland in 2007-2009.....	412

Iwona Salejko-Szyszcak: The evolution of the privatization barriers of public enterprises in Poland.....	422
Anna Sieczko, Iłona Wyszynska: Quality of services delivered by non-government organisations based on an example of charity for children „Zdążyć z Pomocą”	433
Magdalena Kinga Stawicka: Special economic zones in the European Union	443
Piotr Szajner: Impact of the EU sugar market reform on the efficiency of Polish sugar industry	453
Iwona Szczepaniak: Assessment of the level of food self-sufficiency of Poland in the conditions of economic integration and globalization.....	464
Piotr Szkudlarek: Regional policy of the state in the context of construction of broadband infrastructure on the example of eastern Poland.....	473
Paweł Szudra: Barriers of location of small trading and service companies .	483
Agnieszka Ścianowska: The influence of the investments cofinanced from the Coherency Fund sources on the price policy of water-sewage companies	493
Arkadiusz Świadek, Marek Tomaszewski: Evolution of innovative activity from the perspective of size of companies in regional systems in Poland .	503
Marek Wigier: Effects of the CAP in Poland – experiences and challenges in the perspective to 2020	513
Krzysztof Wiktorowski: Development policies and strategies against the background of the system of development management of Poland.....	522
Tomasz Wojewodziec: Recessive behaviors of farms run by entrepreneurs insured by KRUS.....	531
Grażyna Wolska: Postal infrastructure in Poland. Selected research problems.....	541
Agata Wójcik: Costs and profitability of Polish dairy farms belonging to the European Dairy Farmers in 2010.....	551
Sabina Ząbek, Joanna Kott, Zdzisław Szalbierz: Analysis of economic and financial situation of PGE SA	562
Józef Stanisław Zegar: Economic competitiveness versus social competitiveness in agriculture.....	573

Lidia Kaliszczak

Uniwersytet Rzeszowski

PRZESŁANKI I PRZEJAWY KSZTAŁTOWANIA KLIMATU SPRZYJAJĄCEGO PRZEDSIĘBIORCZOŚCI NA POZIOMIE LOKALNYM

Streszczenie: W opracowaniu podjęto problem kształtowania klimatu przedsiębiorczości przez władze samorządowe gmin, jako zasadniczego czynnika wspierania aktywności gospodarczej, w aspekcie przyczynowym. Dla konkurencyjności gminy standardy kultury przedsiębiorczości w społeczności lokalnej są bardzo ważne. Stanowią one odzwierciedlenie klimatu, atmosfery czy, jak to określał J. Schumpeter, ducha przedsiębiorczości, promują bowiem postawy proaktywne i innowacyjne. Zaprezentowane wyniki badań empirycznych stanowią weryfikację stosunku władz gminy do przedsiębiorców w zakresie stymulowania i wspierania przedsiębiorczości w kontekście uproszczonego nieco obrazu kultywowanych w społeczeństwie wartości.

Słowa kluczowe: J. Schumpeter, klimat przedsiębiorczości, gmina, samorząd lokalny.

1. Wstęp

W koncepcji współczesnego rozwoju lokalnego podkreślane jest znaczenie przedsiębiorczej orientacji całej społeczności lokalnej, w tym samorządu lokalnego. Samorząd kreuje gminę, która uczy się przedsiębiorczego wychwytywania szans na rozwój¹. Wyniki analizy stanowisk teoretycznych i badań empirycznych dowodzą tezy, iż umiejętne wykorzystanie czynników rozwoju, w tym nowych, zależy od możliwości identyfikacji i urzeczywistnienia zdolności innowacyjnych człowieka². Warunki identyfikacji i urzeczywistnienia owych zdolności kształtuje tworząca się cywilizacja wiedzy. Różni się ona od przemysłowej tym, iż punktem wyjścia nie jest kapitał rzeczowy, a dobry pomysł. To właśnie ludzie przedsiębiorczy stają się obecnie czynnikiem rzadkim, decydującym o przewagach konkurencyjnych. Ich in-

---

¹ Z. Barczyk, J. Biniński, B. Szczupak, *Przedsiębiorczość gminna a rozwój lokalny: nowa faza przemian w samorządach lokalnych*, [w:] Górnośląskie Studia Przedsiębiorczości, tom I, Oficyna Wydawnicza Górnośląskiej Wyższej Szkoły Przedsiębiorczości im. Karola Goduli w Chorzowie, Chorzów 2002, s. 83-84.

² Por. L. Kaliszczak, *Przedsiębiorczość – przegląd koncepcji*, [w:] *Przesłanki aktywności ludzkiej*, red. K. Jaremczuk, PWSZ im. prof. St. Tarnowskiego w Tarnobrzegu, Tarnobrzeg 2007, s. 195-212.

nowacyjne zachowania wymuszają zjawisko „twórczej destrukcji”, stanowiącej podstawę rozwoju społeczno-gospodarczego. M. Crozier dobitnie zaznacza, że zdolności innowacyjne, umiejętności kreowania nowych usług i dążeń do coraz wyższej jakości zależą nie tylko od jakości i skali nakładów materialnych, ale w coraz większym stopniu od jakości i trafności inwestowania w człowieka, system stosunków społecznych i kulturę³. Proces „twórczej destrukcji” generuje głęboki kontekst zmian społecznych, które muszą być przez większość zaakceptowane. A to oznacza potrzebę kształtowania kultury przedsiębiorczości i innowacji, wzrostu świadomości przedsiębiorczej całego społeczeństwa, promocji postaw proaktywnych oraz budowania relacji współpracy przedsiębiorstw z lokalnymi i zewnętrznymi partnerami: klientami, dostawcami, podmiotami administracji publicznej, szkołami wyższymi i ośrodkami badawczymi, instytucjami wsparcia. Kulturowa akceptacja dla przedsiębiorczej aktywności wyraża się poprzez ukształtowanie klimatu przedsiębiorczości⁴, sprzyjającego tworzeniu nowych podmiotów gospodarczych i prorozwojowym zmianom strukturalnym, tak w lokalnej gospodarce, jak i przedsiębiorstwach⁵. Niewątpliwie istotna pod tym względem rola przypada samorządowi terytorialnemu. Sprowadza się ona przede wszystkim do tworzenia warunków sprzyjających pojawianiu się chęci do podejmowania i prowadzenia działalności gospodarczej. Chodzi przede wszystkim o kształtowanie postaw przedsiębiorczych u obywateli, przekładających się na nowe, dynamiczne inicjatywy, aktywizujące rozwój społeczno-gospodarczy, wspieranie procesów uczenia się i akumulacji wiedzy, tworzenie lepszych warunków funkcjonowania przedsiębiorstw, inicjowania i współtworzenia instytucji wspierających.

Syntetyzując, w literaturze przedmiotu wskazuje się na istotną zależność rozwoju gminy od zakresu działania i aktywności władz samorządowych. W procesie funkcjonowania gminy można wyodrębnić tradycyjne i przedsiębiorcze podejście samorządu do stymulowania i wspierania rozwoju. Tradycyjne ma charakter celowościowy, ukierunkowany jest na człowieka pośrednio, opiera się bowiem na tworzeniu warunków zewnętrznych w procesie aktywności człowieka (wsparcie o charakterze regulacyjnym, infrastrukturalnym, kompetencyjnym czy podatkowym ze strony samorządu i instytucji publicznych powołanych do wspierania działalności gospodarczej). Natomiast działania samorządu kształtujące kulturę przedsiębiorczości mają charakter przyczynowy – opierają się na stymulowaniu aktywności człowieka, kształtowaniu systemu wartości i postaw przeciwstawnych biernej akceptacji rze-

³ M. Crozier, *Przedsiębiorstwo na podsluchu. Jak uczyć się zachowania postindustrialnego*, PWE Warszawa 1993, s. 21-25.

⁴ K.B. Matusiak, *Budowa powiązań nauki z biznesem w gospodarce opartej na wiedzy. Rola i miejsce uniwersytetu w procesach innowacyjnych*, SGH w Warszawie, Warszawa 2010, s. 32-33.

⁵ *Przedsiębiorczość a rozwój regionalny w Polsce*, red. K. Kuciński, Difin Warszawa 2010, s. 25. Ponadto, jak zauważa P.F. Drucker, „innowacja i przedsiębiorczość są potrzebne w takim samym stopniu społeczeństwu, jak i gospodarce, instytucjom użyteczności publicznej, jak i przedsiębiorstwom”. P.F. Drucker, *Innowacja i przedsiębiorczość. Praktyka i zasady*, PWE, Warszawa 1992, s. 271-272.

czywistości. Powinny one zatem wykraczać znacznie poza zagadnienia, np. podatków, kosztów energii czy stawek czynszów dzierżawnych. Przed samorządem terytorialnym kategoria przedsiębiorczości stawia zatem nowe wyzwanie, a mianowicie kreowania kultury, czy jak raczej wyjaśnia K. Kuciński⁶, klimatu przedsiębiorczości wokół skutecznej i efektywnej realizacji celów wspólnoty.

Celem opracowania jest zatem ukazanie roli lokalnych władz w stymulowaniu przedsiębiorczości w kontekście kształtowania klimatu sprzyjającego przedsiębiorczym postawom w zakresie podejmowania i prowadzenia działalności gospodarczej. Przyjętą tezę badawczą jest twierdzenie, że przedsiębiorczość na poziomie lokalnym determinuje w znacznej mierze postawa lokalnej władzy publicznej, przejawiana w zachowaniach wyrażających odpowiedzialność za kreowanie przesłanek przedsiębiorczości i podmiotowości w procesach sprawowania władzy. Analizy i oceny procesów stymulowania przedsiębiorczości na poziomie lokalnym w aspekcie kształtowania klimatu przedsiębiorczości dokonano w toku sondażowych badań ankietowych, zrealizowanych wśród losowo wybranych gmin województwa podkarpackiego⁷.

2. Istota kształtowania klimatu przedsiębiorczości

Przedsiębiorczość w swej naturze jest przede wszystkim wartością zdeterminowaną kulturowo. Przedsiębiorczość, jak pisze S. Barczyk, stanowiąc wyraz kultury społecznej, sama także „wytwarza” swoją kulturę w sposób zmieniający społeczeństwa⁸. Dla konkurencyjności gminy standardy kultury przedsiębiorczości w społeczności lokalnej są bardzo ważne. Stanowią one odzwierciedlenie klimatu, atmosfery, czy jak to określał J. Schumpeter, „ducha” przedsiębiorczości. Istotnym problemem jest odpowiedź na pytanie, jak zdefiniować klimat sprzyjający przedsiębiorczości? Zagadnienie to stanowi często przedmiot analizy na poziomie przedsiębiorstw, którym zależy na kultywowaniu aktywności i twórczej atmosfery. S.G. Isaken, K. Lauer, G. Ekvall i A. Britz⁹ definiują klimat jako „trwałe wzory zachowań, postaw i uczuć, które charakteryzują życie w organizacji”. Z kolei „klimat dla twórczości i zmiany”

---

⁶ *Przedsiębiorczość a rozwój...*, s. 25.

⁷ Badania zostały zrealizowane w 2011 roku w 36 gminach, które odpowiedziały na ankietę. Stanowiły one 23,1% ogółu, co można uznać za próbę reprezentatywną. Odpowiedzi analizowano w grupie gmin ze względu na miejski i wiejski charakter, który stanowi pewne odzwierciedlenie specyfiki i poziomu rozwoju, wynikający ze stanu gospodarki, jej struktury oraz uwarunkowań społecznych, kulturowych, technicznych i instytucjonalnych. Por. *Przedsiębiorczość a rozwój...*, s. 24.

⁸ S. Barczyk, *Przedsiębiorczy samorząd lokalny i jego instytucje*, Wydawnictwo AE w Katowicach, Katowice 2010, s. 79-80.

⁹ G. Isaken i in., *Perceptions of the best and worst climates for creativity: preliminary validation evidence for the situational outlook questionnaire*, „Creativity Research Journal” 2001, vol. 13, no. 2, s. 172; cyt. za M. Karwowski, *Twórcze przewodzenie*, Wydawnictwo Instytutu Przedsiębiorczości i Samorządności, Warszawa 2003, s. 123-124.

jest tym, co wspiera wytwarzanie i wprowadzanie nowych produktów i rozwiązań. Klimat ten wspiera rozwój i asymilację nowych, różnych propozycji. Rozumiany tak klimat jest jedną ze zmiennych, która wpływa na zdolność organizacji do unowocześniania się i ciągłego rozwoju.

W odniesieniu do pojęcia przedsiębiorczości lokalnej, przedsiębiorczego samorządu, percepcja tego typu określeń identyfikowana jest poprzez pozytywne lub sceptyczne nastawienie do przedsiębiorcy. Ze sceptycznym przyjęciem społecznym można spotkać się tam, gdzie zjawiska przedsiębiorczości są oceniane negatywnie. W kulturze wielu krajów Europy Wschodniej, w tym w kulturze polskiej, pojęcie przedsiębiorczości, osoby przedsiębiorczej, nastawionej na szukanie okazji (oportunisty), podobnie jak pojęcie przedsiębiorcy jako „prywaciarza” – nie wskazuje na pozytywne aspekty rozwojowe tych zjawisk¹⁰. Próbę zdefiniowania klimatu sprzyjającego przedsiębiorczości na poziomie gminy przedstawiają E. Bończak-Kucharczyk, K. Herbst i K. Chmura¹¹. Kulturę przedsiębiorczości, czyli społeczne przekonanie, że przedsiębiorczość stanowi normę zachowania, można identyfikować poprzez sygnały i informacje, jakie zawierają się w codziennym działaniu i które kreują (lub nie) pozytywny klimat. Autorzy proponują, aby badać między innymi takie przejawy kultury przedsiębiorczości, jak¹²: stosunek mieszkańców i władz gminy do przedsiębiorców, wyrażający się w potocznych określeniach, wyrażaniu szacunku czy wręcz podziwu dla trudu i ryzyka przedsiębiorcy, partnerstwo – partycypacja przedsiębiorców w planowaniu rozwoju gminy, dbałość o profesjonalną i szybką obsługę przedsiębiorców, nastawienie władz do innowacji, promowanie współpracy z różnymi instytucjami, zwłaszcza działającymi na rzecz stymulowania aktywności.

3. Wyniki badań i dyskusja

W toku badań podjęto empiryczną weryfikację stosunku mieszkańców i władz gminy do przedsiębiorców i zakresu szeroko rozumianej przedsiębiorczości w kontekście uproszczonego nieco obrazu kultywowanych w społeczeństwie wartości, jego kultury współzycia i gospodarowania, a także jego wzorców postaw i zachowań. Obraz ten można wstępnie odczytać poprzez identyfikację określeń przedsiębiorców w mowie potocznej (tab. 1).

¹⁰ Zdaniem S. Barczyka to, co pozytywne, łatwo może się bowiem przeistoczyć w swoje przeciwieństwo czy wręcz karykaturę. Cwaniactwo, cynizm, prywata, nepotyzm, nielegalne „dojścia”, mafijne reguły gry to oczywiście postawy zaprzeczające wartościom, które kultywuje przedsiębiorczość. Reprezentują one przestępczy charakter czegoś, co tylko pozornie oddaje ducha przedsiębiorczości. S. Barczyk, wyd. cyt., s. 79-80.

¹¹ E. Bończak-Kucharczyk, K. Herbst, K. Chmura, *Jak władze lokalne mogą wspierać przedsiębiorczość*, Polska Fundacja Promocji i Rozwoju Małych i Średnich Przedsiębiorstw, Warszawa 1998, s. 143 i n.

¹² Autorzy wymieniają ponadto specyficzne formy wspomagania rozwoju przedsiębiorczości przez gminy takie jak: koordynacja działań instytucji i organizacji ważnych dla rozwoju przedsiębiorczości, współpraca z niekomercyjnymi organizacjami wspierającymi przedsiębiorczość. Por. E. Bończak Kucharczyk, K. Herbst i K. Chmura, wyd. cyt., s. 151-153.

Tabela 1. Określenia w stosunku do przedsiębiorców identyfikowane wśród mieszkańców gminy (procent wskazań)

Wyszczególnienie	Gminy ogółem	Gminy miejskie i miejsko-wiejskie	Gminy wiejskie
Przedsiębiorca	75,0	90,9	68,0
Producent	11,1	-	16,0
Biznesmen	38,9	54,5	32,0
Handlowiec	16,7	18,2	16,0
Prywaciarz	41,7	36,4	44,0

Źródło: opracowanie własne na podstawie badań ankietowych.

Wyniki badań dowodzą przewagi określenia właściciela przedsiębiorstwa mianem „przedsiębiorcy”. Niemniej określenie to przez ponad 40% respondentów zastępowane jest słowem „prywaciarz”, o wyraźnie pejoratywnej konotacji. Zostało ono wykreowane przez poprzedni system. Szczególnie widoczne jest to w gminach wiejskich¹³.

Kolejne pytanie, za pomocą którego próbowano ocenić stosunek mieszkańców i władz gminy do przedsiębiorców, weryfikowało postawę szacunku czy wręcz podziwu dla trudu i ryzyka przedsiębiorcy. Zdaniem 72,2% respondentów przedsiębiorcy zasługują na miano obywatela szczególnie wartościowego (bo pracują więcej, podejmują ryzyko działalności, odprowadzają większe podatki niż przeciętny obywatel). Jedyne niespełna co piąty ankietowany (19,4%) wyraził opinię negatywną (w tym 9,1% w gminach miejskich oraz 24% w gminach wiejskich; pozostały odsetek nie miał zdania).

Kolejny problem analizy kultury przedsiębiorczości obejmował zakres partycypacji przedsiębiorców w planowaniu rozwoju gminy. Przeciętnie co czwarta badana gmina uwzględnia przedsiębiorców jako partnerów w planowaniu i realizacji rozwoju, a ponad 1/3 (36,1%) czyni to niekiedy (w tym 45,4% gmin miejskich oraz 32% gmin wiejskich). Kontekst tego podejścia może ujawniać stosunek władz do własności prywatnej i publicznej, a tym samym sposób rozumienia roli władz gminy, a nawet sposób rozumienia samej definicji gminy i rozwoju gospodarczego w aspekcie lokalnej demokracji¹⁴.

¹³ Respondentów zapytano ponadto, czy wybrane określenia pojawiają się również w potocznych wyrażeniach wśród pracowników gminy. Udzielone odpowiedzi w podobny sposób obrazują klimat wokół przedsiębiorczości, jak w przypadku oceny określeń mieszkańców – 72,2% respondentów potwierdziło używanie tego typu określeń (w tym 90,9% w gminach miejskich oraz 64% w gminach wiejskich).

¹⁴ Na początku I kadencji samorządu terytorialnego w 1990 roku bardzo często definiowano gminę tylko przez pryzmat wspólnej własności wspólnoty komunalnej. Nie dostrzegano, że pojedynczy obywatel, przedsiębiorca tworzą na równych prawach tę wspólnotę. E. Bończak-Kucharczyk, K. Herbst, K. Chmura, wyd. cyt., s. 144.

Istotnym elementem tworzenia sprzyjającego klimatu przedsiębiorczości jest także dbałość o profesjonalną i szybką obsługę przedsiębiorców. Udzielone odpowiedzi kształtują pozytywny obraz urzędu w praktyce obsługi przedsiębiorców, bowiem 80,5% badanych gmin, szczególnie wiejskich, zadeklarowało dbałość o jakość tej obsługi. Wśród przykładów konkretnych działań wymieniono (kolejność według częstości odpowiedzi): instytucja „jedno okienko” (najwięcej odpowiedzi), pozyskanie i zatrudnienie pracowników o kwalifikacjach zapewniających sprawną obsługę przedsiębiorców; kompleksowa obsługa przez oddelegowanie kompetentnych pracowników, załatwianie spraw „od ręki”, stworzenie stanowiska biura obsługi klienta lub biura obsługi interesantów, dostosowanie czasu pracy urzędu, pomoc w wypełnianiu wniosków, szybka obsługa w zakresie wpisów do ewidencji działalności gospodarczej, wdrożenie Systemu Zarządzania Jakością ISO 9001:2008, wdrożenie systemu automatyzacji gminnej ewidencji działalności SAGED i inne.

Postawy władz gminy wobec przedsiębiorczości w aspekcie przyczynowym ujawniają się także poprzez nastawienie do innowacji. Chodziło o zbadanie postaw w zakresie przejawiania akceptacji dla nowych pomysłów, nowatorskiego rozwiązywania problemów, co kreuje odpowiedni klimat aktywności. Atmosfera sprzyjająca nowatorstwu i innowacyjności wspiera aktywność wszystkich uczestników lokalnej społeczności. Wyniki badań dowodzą świadomości roli takiego podejścia przeciętnie w 66,7% badanych gmin, w większym stopniu w gminach wiejskich. Przejawem powyższej postawy są głównie organizowane przynajmniej raz w miesiącu spotkania wszystkich pracowników, którzy dyskutują nad przyszłością gminy, dzielą się pomysłami, jak poprawić pracę urzędu, aby była lepiej postrzegana wśród interesantów (przeciętnie 33% wskazań), najbardziej ciekawe pomysły są nagradzane (2,8%), a także inne działania (19,4%). 44,4% gmin nie udzieliło odpowiedzi na ten temat. Wśród innych przykładów działań wymieniono: otwartość na wszystkie propozycje pracowników (nie sprecyzowano jednak, jak ta postawa się przejawia), rozmowy z pracownikami, wdrożenie zarządzania jakością według norm ISO 9001-2008, dyskusje nad problemami, spotkania z kierownikami referatów, konsultacje autorów pomysłów z kierownictwem¹⁵.

Promowanie współpracy z różnymi instytucjami, zwłaszcza działającymi na rzecz stymulowania aktywności, stanowi także ważny przejaw kształtowania klimatu przedsiębiorczości w aspekcie lokalnym. Wyniki badań wskazują, że przeciętnie co trzecia badana gmina prezentuje takie postawy. Blisko połowa (47,2%) jednak nie podejmuje takiej aktywności (przy czym nieudzielenie odpowiedzi przez 19,5% gmin również można traktować jako brak aktywności pod tym względem). Jako przykłady takiej współpracy wskazywano najczęściej udział w tzw. lokalnych grupach działania oraz działań podejmowanych z powiatowym urzędem pracy na rzecz tworzenia miejsc pracy oraz organizowania staży.

¹⁵ Niektórych wymienionych działań, np. bieżącego realizowania przedsięwzięć podwyższających efektywność działań, nie należy, jak się wydaje, wskazywać jako działanie nowatorskie, ma ono jedynie charakter racjonalny i oczywisty z punktu widzenia optymalizacji procesu decyzyjnego.

Wyniki badań dowodzą, że kształtowanie klimatu przedsiębiorczości uważane jest przez respondentów za najważniejszy instrument stymulowania i wspierania przedsiębiorczości (tab. 2). Wskazało na niego średnio 52,8% ankietowanych, nadając mu priorytet przed instrumentami dochodowymi i wydatkowymi. Jedynie w gminach miejskich wysoko oceniono także znaczenie instrumentów wydatkowych, do których zalicza się wydatki inwestycyjne oraz inne wydatki na wspieranie przedsięwzięć, służących rozwojowi lokalnemu.

Tabela 2. Miejsce „klimatu przedsiębiorczości” w grupie popularnych instrumentów wspierania przedsiębiorczości (procent wskazań)

Wyszczególnienie	Gminy ogółem	Gminy miejskie i miejsko-wiejskie	Gminy wiejskie
Instrumenty wydatkowe	38,9	54,5	32,0
Instrumenty dochodowe	27,8	18,2	32,0
Kształtowanie „klimatu przedsiębiorczości”	52,8	54,5	52,0

Respondenci wskazywali więcej niż jedną odpowiedź, stąd wartości nie sumują się do 100.

Źródło: opracowanie własne na podstawie badań ankietowych.

W praktyce gospodarczej na poziomie lokalnym przedsiębiorczość identyfikowana jest zwykle z sektorem małych i średnich przedsiębiorstw. Ich rola w równoważeniu lokalnego rozwoju społeczno-gospodarczego jest podkreślana w aspekcie zatrudnienia, różnicowania oferty produktowej i usługowej dla nabywców, finansowego zasilania budżetu gminy dzięki odprowadzonym podatkom. Respondenci wyrazili opinie, czy władze gminy powinny wspierać przedsiębiorczość poprzez stworzenie specjalnego programu pomocy dla sektora małych i średnich przedsiębiorstw (tab. 3). Analizując rozkład udzielonych odpowiedzi, można zauważyć znamieny fakt występowania takiego samego odsetka osób popierających takie działania, jak i niezdecydowanych. W środowisku wiejskim rola małych i średnich przedsiębiorstw jest w większym stopniu waloryzowana odrębną, specjalnie na nie ukierunkowaną polityką wsparcia władz gminy.

Tabela 3. Opinie, czy władze gminy powinny wspierać przedsiębiorczość poprzez stworzenie specjalnego programu pomocy dla sektora małych i średnich przedsiębiorstw (procent wskazań)

Wyszczególnienie	Gminy ogółem	Gminy miejskie i miejsko-wiejskie	Gminy wiejskie
Zdecydowanie tak	8,3	9,1	8,0
Raczej tak	38,9	27,3	44,0
Raczej nie	5,5	9,1	4,0
Trudno powiedzieć	38,9	27,3	44,0
Brak odpowiedzi	8,4	27,3	-

Źródło: opracowanie własne na podstawie badań ankietowych.

Świadomość władz gminy wobec oczekiwań konkretnych rodzajów wsparcia ze strony przedsiębiorców może sprawić, że polityka pomocy będzie skuteczna. Na pytanie, czy władze gminy znają oczekiwania przedsiębiorców w zakresie niezbędnego wsparcia, tylko w jednej gminie uzyskano odpowiedź twierdzącą. Ponad połowa (58,3%) wskazała, że raczej tak. W gminach miejskich występuje większy poziom świadomości tych oczekiwań (72,2%) niż wiejskich (36,1%). Wśród rodzajów wsparcia najbardziej oczekiwanych przez przedsiębiorców w opinii pracowników gmin wymieniono obniżki stawek podatkowych (przeciętnie 80,6% odpowiedzi), kompleksową promocję firm z gminy przez władze samorządowe (36,1%) oraz tworzenie klimatu przedsiębiorczości (przyjaznej atmosfery dla przedsiębiorców – 30,6%) i usprawnienie obsługi administracyjnej w urzędach (wydłużenie godzin pracy, otwarcie centrum obsługi inwestora czy punktu informacyjnego – 30,6%).

Reasumując uzyskane wyniki, można skonstatować, iż w świadomości władz samorządowych wzrasta znaczenie klimatu przedsiębiorczości w procesach stymulowania aktywności gospodarczej, na tle stosowanych powszechnie instrumentów wydatkowych i w mniejszym stopniu dochodowych. W praktyce działalności na rzecz wspierania przedsiębiorczości przeważa jego tradycyjny, celowościowy wymiar. Świadczą o tym wypowiedzi respondentów, określających formy wspierania przedsiębiorczości. Są to głównie: rozwój infrastruktury drogowej i uzbrojenie terenów w sieć wodno-kanalizacyjną, uchwalenie planów zagospodarowania przestrzennego dla lokalizacji działalności gospodarczej, pozyskiwanie środków UE na inwestycje infrastrukturalne oraz inicjatywy społeczne, skrócenie terminów uzyskania warunków zabudowy i zagospodarowania, promocja gminy oraz bezpłatna promocja przedsiębiorców na stronie internetowej, preferencyjne stawki podatków od nieruchomości oraz opłat lokalnych, przyśpieszenie i pomoc przy uzyskiwaniu dokumentów formalnoprawnych, szkolenia zawodowe, pomoc dla rozpoczynających prowadzenie działalności gospodarczej (ulgi podatkowe), prowadzenie szkoleń, spotkania z przedsiębiorcami.

Władze lokalne mają ograniczone możliwości udzielania pomocy przedsiębiorcom, wynikające z ustaleń budżetu. Ograniczenia te można podzielić na dwie grupy problemów: dotyczących działań samorządu lokalnego w zakresie wspierania przedsiębiorczości oraz wynikających z postaw i zachowań przedsiębiorców. Najistotniejszą barierą stymulowania przedsiębiorczości w gminach był brak środków finansowych na jej wsparcie. W szczególności ten brak dotyczył środków w budżecie, które ograniczają wprowadzanie zwolnień i ulg dla przedsiębiorców. Ponadto skomplikowane procedury ubiegania się o środki unijne potęgują trudności ich osiągnięcia. Wśród barier wskazywano także na brak terenów pod inwestycje, a także brak ich technicznego uzbrojenia. Kolejnym czynnikiem są ograniczenia kadrowe w gminach (zbyt mała liczba etatów w stosunku do zakresu obowiązków). Wskazywano także na zmniejszenie potencjału przedsiębiorczości w gminach z racji dużej liczby osób bezrobotnych oraz migracji za granicę, a także bierność mieszkańców.

4. Podsumowanie

Wyniki badań dowodzą, że samorządy gmin są świadome wzrostu znaczenia zachowań i działań kształtujących odpowiedni klimat, sprzyjający przedsiębiorcom. Jednak wobec powszechnie wykorzystywanych w polityce wspierania przedsiębiorczości instrumentów „twardych” niezbędne są dalsze zmiany w podejściu do inwestycji w człowieka – w osobę przedsiębiorcy i kulturę. Należy podkreślić, iż kształtowanie zachowań przedsiębiorczych wymaga od organów stanowiących i wykonawczych w gminie zmiany stylu sprawowania władzy – z administrowania na przywództwo¹⁶, które w dużej mierze warunkuje internalizację wartości kształtujących owe postawy i zachowania.

Literatura

- Barczyk Z., Biniecki J., Szczupak B., *Przedsiębiorczość gminna a rozwój lokalny: nowa faza przemian w samorządach lokalnych*, [w:] Górnośląskie Studia Przedsiębiorczości, tom I, Oficyna Wydawnicza Górnośląskiej Wyższej Szkoły Przedsiębiorczości im. Karola Goduli w Chorzowie, Chorzów 2002.
- Barczyk S., *Przedsiębiorczy samorząd lokalny i jego instytucje*, Wydawnictwo AE w Katowicach, Katowice 2010.
- Bończak-Kucharczyk E., Herbst K., Chmura K., *Jak władze lokalne mogą wspierać przedsiębiorczość*, Polska Fundacja Promocji i Rozwoju Małych i Średnich Przedsiębiorstw, Warszawa 1998.
- Crozier M., *Przedsiębiorstwo na podsluchu. Jak uczyć się zachowania postindustrialnego*, PWE, Warszawa 1993.
- Drucker P.F., *Innowacja i przedsiębiorczość. Praktyka i zasady*, PWE Warszawa 1992.
- Isaken G. i in., *Perceptions of the best and worst climates for creativity: preliminary validation evidence for the situational outlook questionnaire*, „Creativity Research Journal” 2001, vol. 13, no. 2.
- Kaliszczak L., *Przedsiębiorczość – przegląd koncepcji*, [w:] *Przesłanki aktywności ludzkiej*, red. K. Jaremczuk, PWSZ im. prof. St. Tarnowskiego w Tarnobrzegu, Tarnobrzeg 2007.
- Karwowski M., *Twórcze przewodzenie*, Wydawnictwo Instytutu Przedsiębiorczości i Samorządności, Warszawa 2003.
- Matusiak K.B., *Budowa powiązań nauki z biznesem w gospodarce opartej na wiedzy. Rola i miejsce uniwersytetu w procesach innowacyjnych*, SGH, Warszawa 2010.
- Osborne D., Gaebler T., *Rządzić inaczej. Jak duch przedsiębiorczości przenika i przekształca administrację publiczną*, Media Rodzina of Poznań, Poznań 1992.
- Przedsiębiorczość a rozwój regionalny w Polsce*, red. K. Kuciński, Difin, Warszawa 2010.

---

¹⁶ Szerzej L. Kaliszczak, *Warunki stymulowania twórczości, innowacyjności i przedsiębiorczości – wyzwania wobec przywódców współczesnych przedsiębiorstw*, materiał niepublikowany.

PREMISES AND MANIFESTATIONS OF SHAPING THE CLIMATE ENCOURAGING LOCAL ENTREPRENEURSHIP

Summary: The paper presents the problem of shaping the climate of entrepreneurship by local councils as the basic factor of supporting economic activity, in cause-effect aspect. The standards of culture of entrepreneurship in the local society are very important for competitiveness of boroughs. They depict the climate, atmosphere, or – as J. Schumpeter said: "the spirit" of entrepreneurship because they promote activity and innovativeness. Presented results of empirical research constitute verification of attitude of local government towards businessmen in the range of stimulation and supporting of entrepreneurship in the context of slightly simplified picture of the values preserved in society.

Keywords: J. Schumpeter, business climate, community, local government.